

А.П. Гречан, д.е.н, професор
Г.Л. Музика, магістрант

Київський національний університет технологій та дизайну
**ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В
ОСВІТІ**

В сучасному суспільстві діяльність студентів та викладачів як суб'єктів освіти завжди супроводжується мотивацією, яка стає головним чинником та «двигуном» навчання та розвитку. В результаті вивчення наукових праць з проблеми підвищення ефективності навчального процесу встановлено наявність різних підходів щодо сутності мотивів і стимулів, які забезпечують активізацію діяльності особистості, а також їх класифікації. Розглядаючи мотивацію навчальної діяльності, необхідно відзначити, що поняття мотив тісно пов'язане з поняттями мета і потреба. У особі студента вони взаємодіють і визначають мотиваційну сферу. Як відомо, мотив – це спонукальна причина дій і вчинків людини. В основі мотивів лежать певні внутрішні причини – первинні (природні) і вторинні (матеріальні та духовні). Явною формою прояву причин тієї чи іншої поведінки людини є інтереси, переконання, установки, цінності та ідеали. Разом з тим мотиви виникають і під впливом зовнішніх причин. Такими причинами виступають стимули. Стимул визначається як зовнішній вплив на особистість, що спонукає до цілеспрямованої дії. Загально визнана визначальна роль активності особистості у її власному розвитку і необхідність стимулювання цієї активності в процесі навчання. Стимулювати навчально-пізнавальну діяльність студентів у сучасному розумінні означає спонукати їх до активної навчально-пізнавальної діяльності, підштовхувати до неї, заохочувати.

Представляє науково-практичний інтерес класифікація мотивів навчальної діяльності студентів за такими взаємопов'язаними групами:

1. *Безпосередньо-спонукальні мотиви*, основані на емоційних проявах особистості, на позитивних чи негативних емоціях: новизна, цікавість; цікаве викладання, привабливість особистості викладача; бажання отримати похвалу, за виконане завдання, боязнь одержати негативну оцінку.
2. *Перспективно-спонукальні мотиви* ґрунтуються на розумінні значущості знання взагалі; навчального предмета зокрема: усвідомлення світоглядного, соціального, практично прикладного значення предмета, тих чи інших конкретних знань і вмінь; зв'язок навчального предмета з майбутньою професією; сподівання на отримання в перспективі нагороди; розвинуте почуття обов'язку, відповідальності.
3. *Інтелектуально-спонукальні мотиви* базуються на одержанні задоволення від самого процесу пізнання; інтерес до знань, допитливість, намагання розширити свій культурний рівень, оволодіти певними вміннями і навичками, захопленість самим процесом вирішення навчально-пізнавальних задач.

Цікавою також є класифікація мотивів на безпосередні та опосередковані мотиви. Безпосередні мотиви включаються в сам процес

діяльності і відповідають їй соціально значущим цілям і цінностям; опосередковані ж пов'язані з цінностями, що не належать до самої діяльності, але хоча б частково в ній задовольняються. До безпосередніх мотивів належать: пізнавальні (прагнення творчої дослідницької діяльності, процес вирішення задач, самоосвіта, орієнтація на нові знання) та мотиви розвитку особистості (необхідність постійного інтелектуального та духовного зростання, прагнення розширити кругозір та ерудицію, підвищити свій загальний культурний рівень). В структурі опосередкованих мотивів ми розрізняємо: соціальні (усвідомлення необхідності вищої освіти; престижність вищої освіти; бажання стати повноцінним членом суспільства, обов'язок та відповідальність; соціальна ідентифікація; певний статус в групі; схвалення викладачів) і мотиви досягнення (краще підготуватися до професійної діяльності та отримати роботу, що гарно оплачується)

Для створення ефективної системи мотивації для навчання студентів, зокрема майбутніх фахівців з економіки підприємства, вважаємо за необхідне визначити внутрішній мотиваційний спектр студентів з урахуванням видів навчально-дослідної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Мотиви і стимули розвитку студента

Мотиви	Стимули до навчання	Характеристика діяльності студента
Прагнення творчої дослідницької діяльності	Усвідомлення потреби у вищій освіті	Проходження навчальних та виробничих практик. Робота за фахом.
Процес розв'язання пізнавальних задач	Престижність вищої освіти	Участь у гуртках, що займаються реалізацією отриманих знань
Орієнтація на нові знання	Бажання стати повноцінним членом суспільства	Ведення проєктів, пов'язаних із здійсненням професійних навичок. Ведення наукової роботи.
Потреба у постійному інтелектуальному та духовному зростанні	Бажання зайняти певне становище у групі	Участь у наукових конференціях. Публікація статей в наукових журналах.
Прагнення розширювати кругозір та ерудицію	Краще підготуватися до професійної діяльності	Участь у навчальних студентських спільнотах. Участь у рольових іграх.
Прагнення підвищувати свій культурний рівень	Отримати високооплачувану роботу	Участь у круглих столах та дискусійних клубах. Активна участь у студентському житті. Створення та участь у студентських спільнотах.

Як показали спостереження, система мотивів і стимулів змінюється у періоди навчання. На першому курсі найбільш значущими мотивами є отримання стипендії і досягнення певного авторитету в групі і серед викладачів. З часом відбувається переорієнтація на отримання нових знань та здобуття певного практичного досвіду під час проходження виробничих практик та прийняття участі в студентських проєктах, зокрема, в організації наукових гуртків. Так, на кафедрі Економіки підприємства КНУТД студенти

беруть активну участь у засіданнях наукового гуртка «Інвестор». Важливо відзначити, що в даній ситуації студентство розглядає як економічні теми, виявляє проблеми розвитку та вчиться визначати перспективи тієї чи іншої тематики засідання, так і філософсько-пізнавального та історичного спрямування, що розширює кругозір, профільні і загальні знання.

Таким чином, узагальнюючи вище викладене, можна стверджувати, що формування системи мотивації у поєднанні з навчально-дослідною діяльністю сприятиме постійному розвитку студента.

Список використаної літератури

1. Мільман В. Е. В«Мотивація і творчістьВ».-М.: В«Мірея і КоВ», 2005 р., 165 с.
2. Садрицька С. В. Якість освіти очима майбутніх фахівців [Текст] / Садрицька С. В. // Науковий журнал, №2(22). Серія: філософія, соціологія, політологія. – Одеса, 2008. - С 98 -100. ISSN 1561-1264.
3. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – Київ.: Ленвіт, 2006. – 35 с. – ISBN 966-7043-96-7.
4. Кочарян О.С. Структура мотивації навчальної діяльності студентів : навч. посіб. / О. С. Кочарян, Є. В. Фролова, В. М. Павленко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін.-т, 2011. – 40 с.
5. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – СПб: «Питер», 2011. – 512 с.